

als het kan de andere belangstellenden, maar altijd in kleine groepjes, nooit boven het getal der Muzen.

Voor de beginners, die werkelijk bezield zijn met de echte natuurliefde, bestaat ook buiten de beroemde terreinen nog gelegenheid genoeg om te werken. En het is ook veel beter, dat ze daar hun eigen weg leeren vinden dan dat ze als schaapjes geleid worden naar een kribbe, die kant en klaar staat vol voer. 't Is nog niet zoo lang geleden dat een hotelhouder op Texel adverteerde: „Eigen broedterreinen voor de bezoekers”, waar we tusschen twee haakjes ons zeer vroolijk over hebben gemaakt. Onlangs ben ik nog met een troepje jongelui naar Texel geweest en toen hebben we onzen mooisten dag gehad zonder eenige leiding, in een onbegaamd hoekje, waar de deelnemers aan den tocht juist zooveel konden vinden als zij op het peil hunner kennis en ervaring met profijt konden verwerken. Zoo bleef er een frissche lust in voor later. Bij menige excursie worden de deelnemers overvoerd of kunnen zij niet tot het goede besef komen van de belangrijkheid der dingen, die hun worden vertoond en dan wordt eigenlijk het mooie natuurterrein — en nu denk ik weer aan Wachter's „De Beer” — geprofaneerd.

Nu beschouwe men dit niet als een diatribe speciaal tegen de Rotterdamsche excursie, die intusschen al heeft plaats gehad en in welker leiders wij, ook inzake natuurbescherming, het grootste vertrouwen mogen stellen, maar het gaat hier vooreerst om de bescherming van „De Beer” en in de tweede plaats over de algemeene kwestie, hoe profijtelijke natuurstudie en propaganda voor natuurstudie kunnen plaats hebben zonder dat het natuurschoon zelf wordt benadeeld.

JAC. P. THIJSSSE.

IETS OVER DE LEVENDE NATUUR VAN WINTERSWIJK ¹⁾.

 ROUWENS ook de niet levende natuur van onze gemeente is bijzonder belangrijk: We maken een wandeling van de Kottensche school, niet ver van de rijksgrens gelegen, tot in het Ratumsche, een wandeling van ongeveer een half uur, en rapen daarbij achtereenvolgens van den vlakken bodem of uit beekbeddingen op: cenomane kalk, Gault-groenzand, lias, muschelkalk en bontzandsteen, — van den interessanten rotsbodem, die hier aan, of althans dicht aan de oppervlakte komt. Is er in ons land een tweede plekje te vinden, waar voor den geoloog dat alles als het ware zoo mooi opeengehoopt ligt?

Verder treffen we op onze tochten door de gemeente Winterswijk tertiaire leemlagen aan, septariën-klei, zand en veen. Drie veentjes liggen er op de grens:

¹⁾ De gemeente Winterswijk bestaat uit het dorp en de buurschappen: Oost Dorpbuurt, West Dorpbuurt, Meddo, Huppel, Henxel, Ratum, Kotten, Brinkheurne, Woold, Miste en Corle.

in 't noorden het Zwiłbroeksche, in 't westen het Korenberger en in 't zuid-oosten het Kotten-Wooldsche veen. Broeklanden vindt men in Corle, in Miste en in Meddo. In Kotten, Woold en Miste, zijn het vooral de eikenbosschen, in Corle, Meddo en Ratum de dennen, die tot wandelen uitlokken. Groote heidevelden zijn er nog in Ratum en Meddo. In Huppel en in Miste zagen we sappig groene landschappen met elzen en populieren, in de Brinkheurne heerlijke gemengde bosschen met veel beuken en larixen tusschen 't andere houtgewas. Voorts wisselen akkergronden, esschen en kampen, weilanden, boerenerven en eenige buitengoederen met het bosch en de heide, het veen en het broekland af. Prachtige, oude scholtengoederen, twee watermolens, buitentjes, een hertenkamp, ruïnes en brokstukken van grachten uit den riddertijd — het ligt alles binnen de grenzen van de gemeente Winterswijk, met het bloeiende dorp, een spoorweg-middelpunt en een brandpunt van industrie, een dorp, dat een stad is geworden, in het midden.

Voor den natuurvriend is Winterswijk een eldorado. Het is ons niet mogelijk alles te noemen wat onze belangstelling waard is. We zouden in 't kort kunnen zeggen, dat hier vrijwel de geheele Nederlandsche flora en fauna vertegenwoordigd zijn. Misschien mogen we een greep doen in den rijken voorraad, misschien wordt de geheele rijkdom voldoende aangetoond, als we enkele dieren en planten vermelden, die we hier mochten ontmoeten.

Dat vader egel er rondsnuftelt in de avondschemering tusschen het hakhout, dat hij bij Buskers, oostelijk van het dorp, zeer algemeen voorkomt, dat men vaak genoeg, als men over den rijksweg fietst, voor hem moet uitwijken, dat is eigenlijk niet veel bijzonders. We zullen dus dadelijk maar zeggen, dat hier de vos wordt aangetroffen. In 't Woold doet hij zich als kippendief kennen. Een heidestreek in Ratum draagt ook thans nog met recht den naam Vossenveld. Maar vooral in zijn element is de vos in 't Korenbergerveen. Daar betwisten hij en de jagers elkaar den buit, die rijk genoeg kan zijn, want in die wilde streek, vol poelen en kolken, vol riet en lischdodde, sekgras en veenpluis, heide, andromeda, roode-, blauwe-, en veenboschbes, gagel, wilg, berk enz. enz., leven korhoenders en eenden en snippen en fasanten, hazen en reeën. Een paar dagen geleden maakte ik een tochtje door 't veen. De waterklaver stond er volop in bloei. Toevallig trof ik er toen een gezelschap jagers en drijvers aan. Een menigte geweerloopen flikkerden in de zon. Tusschen ruigte, op den berm van een wegens 't overvloedig struweel bijna onbegaanbaren dijk, den Pollendijk, lag een gedooide vos. De mannen stonden in opgewekt en luidruchtig gesprek er om heen. 't Was een moervos. De moedermelk drupte uit haar spenen en vermengde zich met het bloed uit de diepe schotwonde. Een der jagers beklagde zich er over,

dat de mannetjesvos ontkomen was en dat deze nu de zorg voor 't jonge goedje wel op zich zou nemen. Hoog in de lucht vloog krijschend een grutto rond en richtte zijn spitsen snavel dreigend naar de menschengroep beneden. Overigens lieten zich toen niet veel vogels hooren; 't was midden op den dag. Maar 's morgens in de vroege stijgt er uit het Konenbergerveen een duizendstemmig vogelkoor omhoog, — het begint al in 't vroege voorjaar en duurt voort tot diep in de zomertijd.

De vossen geven den jagers veel zorg en ergernissen. Een jachttopziener werkt met vergif, — maar Reintje weet stellig plekjes genoeg, waar een mensch hem niet zoeken en vinden zal.

Ja, als men over vossen en over andere dieren praten wil, dan moet men bij 't jagersvolk zijn.

Eén jagersman ken ik, die volgens het zeggen van de booze wereld mede niet zoo weinig aan den stroop heeft gedaan, — en als je intiem met hem geworden bent, dan vertelt hij toch zoo gaarne van de avonturen die hij als strooper beleefde, — deze jagersman dan moet men hooren over de dieren, die hij alzo ontmoet heeft. Hij weet otters, welke zich ophouden in en bij de Slingerbeek te Kotten. Eens dacht hij, wat zouden onze eenden toch hebben? En ja — daar zag hij in den kolk bij zijn woning een groot dier, dat op de vogels af kwam. Hij de flinte genomen en — baats! Maar wat nu? Hoe had hij het nou? Inplaats dat het beest er vandoor ging, kwam het naar

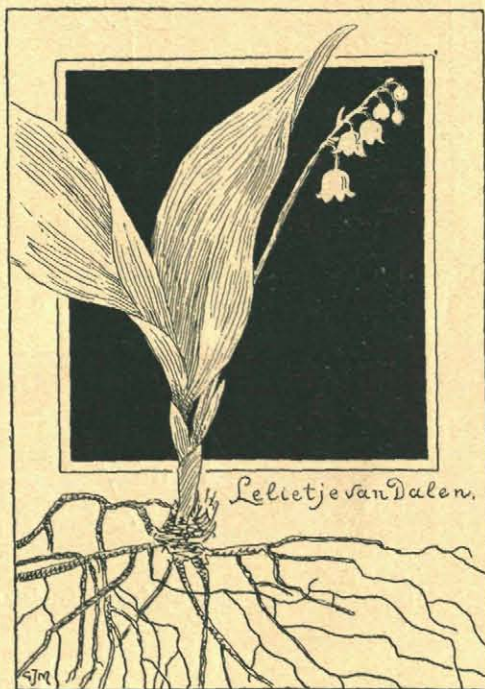

hem toe. Toen het tweede schot. Het dier lag er — dood. Ja, 't was een otter. Op 't zand aan de beek ziet men vaak genoeg de sporen van otters. We denken nu ook aan den „boomotter“, die men, volgens een bericht in een onzer plaatselijke bladen, in het Woold bemachtigde. Het zal een boommarter zijn geweest. Misschien werd hij verrast bij de jacht op eekhoorntjes, want deze komen in 't Woold, en mede in de bosschen der andere buurschappen van Winterswijk, talrijk voor.

Ja, heerlijke bosschen liggen er nog in onze gemeente, vol wild gedierte en gevogelte; het dal van de Slingerbeek is op veel plaatsen een letterlijk ondoordringbare wildernis, zoo te Kotten, Brinkheurne en Woold (Bekkendelle). Ontelbare zanglijsters, meerles en nachtegaleu zingen er hun zangen. Ook de zwartkop en de boschriet zanger en de tuinfluiter en de wielewaal hooren we, tot vlak bij onze woning.

Bij de Slingerbeek is de ijsvogel een heel gewone verschijning. Als we ons voorstellen de diepe beekbedding, met de smeewortels, leverkruid, adelaarsvarens, met de elzen, berken, dennen, eiken, met de hop, de dorenstruiken op den verbrokkelden oevers, als we denken aan de donkere schaduw boven 't glinsterende water en aan den zonneglans in de boomkruinen en als we dan plotseling dien prachtig bonten ijsvogel zien wegschieten tusschen 't groen, — dan betreuren we 't, dat we met zoo'n armzalig teekeningetje moeten voor den dag komen. Vogels! Ik wou, dat ik ze alle kende! Maar den zwarten specht heb ik dan toch met eigen oogen gezien. In 't Woold moet hij ook voorkomen; ik zag hem echter in Meddo, in 't land van hei en dennen, bij de Valkeniershoogte met haar heerlijke vergezichten. Dat doet vreemd aan, wanneer men daar plotseling een grooten zwarten vogel, zoo groot bijna als een kip, met een bloedrooden kop uit de dennenboschjes terzijde van den weg ziet te voorschijn komen. Op de bekende spechtenmanier vloog hij voor ons uit. De groene specht is hier al zeer algemeen en de bonte trommelt in de bosschen, dat het ver over de velden klinkt.

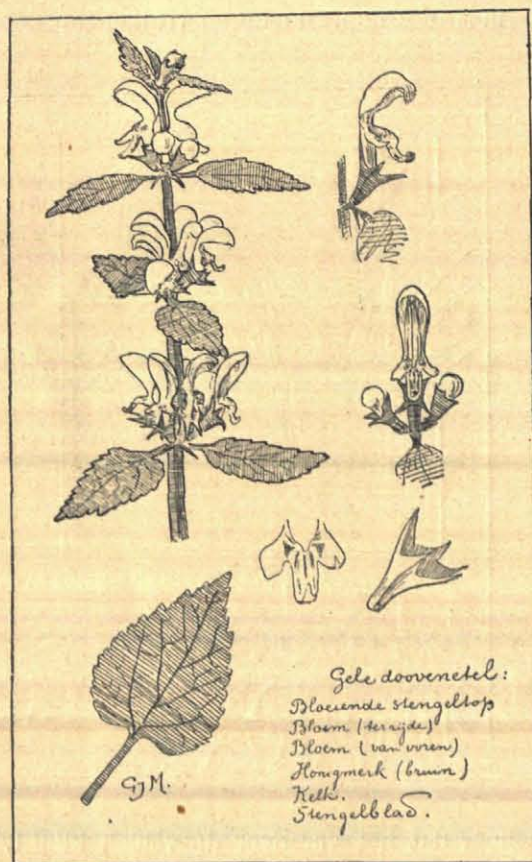
Bloemen! Ik wou, dat ik ze alle kende! Enkele noemen? En welke dan? Is de anémone zeldzaam? In Kotten en Corle, in Brinkheurne en Miste is de grond er in 't voorjaar mede besneeuwd. Is de vogelkers vermelding waard? De vogelkers staat overvloedig in de hakhouthagen van Huppel en Corle en bloeit er in Mei wondermooi. Het lelietje van dalen tooit boschgronden in Kotten en Woold. Salomonszegel en dalkruid zijn, om zoo te zeggen, tot in alle hoekjes, tot op alle walletjes en wegranden van de woudstreek doorgedrongen. Neen, het gaat niet, een ordelijk overzicht te geven. Mispels, sleedoorns, meidoorns, sporkenhout, — we zouden de zakflora moeten doorbladeren om

niet al te veel te vergeten. Zullen we nog wijzen op de wilde roosjes? Berenklauw, de grootbloemige roode korenbloem, hartgespan, wintergroen, kalmoes, — het vormt alles in onze herinnering een bonte verscheidenheid. Den wegedoorn heb ik even van een takje beroofd om na te teekenen. En de gele doovenetel staat met z. z. z. in de flora. Gistermorgen bracht een jongetje die zeldzame plant mee in school, een leerling uit de eerste klas. Maar zijn grootere zuster, die de school al vaarwel heeft gezegd, zal hem opgedragen hebben de

bloemen voor me mee te brengen. Zij weet nog wel, dat de gele doovenetel een merkwaardige verschijning is in deze landstreek en misschien is zij er wel een beetje trotsch op, dat de plant zoo dicht bij haar huis groeit. De gele doovenetel komt voor achter in Kotten bij de boerderij Lankheet. Van anderen vernam ik dat ze ook in Buskers groeit, het landgoed aan den rijksweg, grenzend aan den westoever van de Slingerbeek, waar 't soms wemelt van glimwormen.

Die schooljongens zijn vaak onbetaalbaar bij het onderzoek van de levende natuur. We waren nog niet lang hier te Kotten, toen op een zekeren morgen een zekere Jan kwam opdagen met een levenden hazelworm in den zak. Die jongen was wel een echte dierenvriend, anders zou hij 't niet gewaagd hebben zoo'n „slangachtig” beest gewoon in de hand te nemen en in den jaszak te steken. Een andere Jan bracht een gladde slang plus een afgesneden kop. Vader had voor

alle zekerheid dien kop van de rest van 't lichaam afgescheiden. Diezelfde vader heeft een reekalf opgevangen en geprobeerd groot te voeren. — En, nu we beginnen te denken aan alles, wat we in school al zoo ontvingen, herinneren we ons, dat de boomkikker hier zich gedurig laat hooren, dat de groote wulp hier nestelt, dat er een phacelia en een moerasvaren zijn geplukt.

De natuur biedt in de gemeente Winterswijk wel een rijke, bonte verscheidenheid aan. Over den Goordijk, vlak bij de westelijke grens, wandelende zagen

we de drie vleeschetende plantjes: zonnedauw, vetblad en blaasjeskruid. Dicht bij dien dijk vonden we o. a. ook nog de wespenorchis; de keverorchis groeit wat noordelijker en de welriekende Nachtorchis komt op verscheidene plekken wel voor. De doornappel bloeide vroeger in de z. g. n. Hijinkkuilen, iets oostelijk van den genoemden Goordijk. Maar het gaat niet in bijzonderheden af te dalen; we zouden al te veel ruimte noodig hebben. Even wijzen op de ontzaglijk vele kraaiavogels, die zich, vooral des winters, in de omgeving van het Slachthuis, te goed doen aan allerhande afval, moeten we toch ook nog. En dan... neen, genoeg. De natuurvriend zal uit het voorgaande wel besluiten, dat de gemeente Winterswijk veel bekoorlijks moet herbergen, ook al noemen we geen Geldersche roos, geen wilde aalbes, en zooveel meer niet, dat wel een vermelding waard zou zijn.

Terwijl we dit schrijven raffelt de braamsluiper zijn liedjes op, het jonge koren vormt een zee van groen achter de heg van onzen tuin, en daarachter rijzen de bosschen van 't Slingerbeekdal op, eiken, berken met donkere dennen er tusschen. De brem tooit zich met zijn gouden bloei — de zanglijsters en de nachtegalen, de koekoek en de wielewaal — ... het laat zich nog zoo gemakkelijk niet beschrijven. Men moet er zijn, om 't naar waarde te kunnen schatten. Men moet er rondgedoold hebben door de bosschen, langs de beek, over de veenmoerassen en over de heiden, om te kunnen weten, hoe rijk dit hoekje van ons vaderland is, door zijn voor een groot deel ongerepte natuur.

Kotten.

G. J. MEINEN.

ACHTER DE EENDRACHT.

IN Maart leek het, of de onstuimige zee den smallen polderdijk zou overweldigen, om zich uit te storten over het lage land erachter. Maar nu, laat in Juni, zijn de rollen verwisseld en nu lijkt de dijk zelf de laatste kam van hoge grasgolven, die uit den polder zeewaarts gaan. En aan den buitenvoet van den dijk, waar dikke lagen van drogend zeegras de laatste brandingslijn aanwijzen, wuiven thans als zilvergrijs schuim de fijn gedeelde bladeren van de zeealsem. Daarbuiten liggen de schorren, bultige eilandjes groot en klein, begroeid met zeealsem of met stoffig grijze Obione. De meeste hebben een fijnen rose- met-groenen rand van melkkruid, dat nu volop bloeit en de slijkvlakken tusschen de eilandjes, waar nu nog met vloed de zee overheen komt, zijn bezet met de glazige vertakte stengels van zeekraal, groen of roodbruin in grillige afwisseling. Ook is er zeekraal die liggend groeit naast smalle heldergroene banden van het kleine zeegras. Diepere geulen, waarin nog bij eb water blijft staan, doorsnijden de schor in velerlei richting en geven er altijd iets onverwachts aan de wandeling. Hun bodem is slijkerig en de